

VECĀKĀ PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNA SASNIEGUMU IZVĒRTĒŠANA PAMATIZGLĪTĪBAS APGUVES SKATĪJUMĀ

Oldest Preschool Age Child's Achievement Assessment in Obtaining Basic Education

Agita Ābele

Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija, Latvija

E-pasts: agitaabele@inbox.lv

Agrita Tauriņa

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības, Latvija

E-pasts: agritataurina@inbox.lv

Abstract. *New government regulations effective with 01.09.2011 require that preschool teachers produce written reports to children's parents or guardians assessing their children upon graduation. So far preschool teachers had had little experience with similar written forms of assessment, and this creates questions regarding the assessment design and implementation. This work's aim was to theoretically evaluate the problems of preschool children's achievement assessment and analyze results of pedagogues' inquiry on potential ways of solving them. This article explores some of the more pressing questions, as well as the consequences of poor assessment design such as conflict with parents, mislabeling of children, affecting children's motivations, effect on teacher's and institution's reputation, additional workload, and resource consumption. Authors look at experience accumulated in other countries while tackling these issues and suggest using a dual evaluation model.*

Keywords: *assessment, assessment criteria, assessment model, preschool children.*

Ievads

Introduction

Mūsdienu izglītības paradigmu maiņa nosaka izglītības iestādes attīstības pamatvirzienus. Kā norāda A. Šmite „Izglītības galvenā funkcija mūsdienās ir atklāt katra bērna individualitāti, radīt apstākļus individualitātes attīstībai, nodrošināt domāšanas kritiskumu izglītības procesā, patstāvību, iniciatīvu, radošumu gan domāšanā, gan darbībā. Paradigmu maiņa no gnostiskās uz attīstošo radījusi jaunas izglītības koncepcijas, līdz ar to jaunas funkcijas.” (Šmite, 2004). Kā līdzsvarot pārprasto personības brīvības izpratni ar personisko un sociālo robežu noteikšanu? Kā izvērtēt tendenci pedagoģisko procesu piesātināt ar informācijas dažādību vai kritiski vērtēt informācijas saturīgumu? Kā nodrošināt tuvinātu vai vienotu izpratni par bērna izaugsmes sekmēšanas pieejām vecāku un pedagogu skatījumā? Tie ir aktuāli un būtiski jautājumi, kurus ikdienā cenšas risināt katra pirmsskolas izglītības iestāde vai skola. Tātad 21. gadsimta izaicinājumi pirmsskolas izglītības apguves un personības pilnveides jomās ir nepieciešamība izvērtēt saskarsmes ar bērnu kvalitāti gan pedagogiem, gan vecākiem un būt ieinteresētiem meklēt, izziņāt un atklāt veiksmīgus paņēmienus kā sekmēt bērna izaugsmi.

03.08.2010. MK noteikumi Nr. 709 "Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām" nosaka, ka sākot ar 2011. gada 1. septembri stājas spēkā pirmsskolas izglītības apguves vērtēšanas kārtības 17. punkts – pēc pirmsskolas izglītības satura apguves par bērna sasniegumiem (zināšanām, prasmēm un attieksmēm atbilstoši plānotajiem rezultātiem) rakstiski informē viņa vecākus vai aizbildņus (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=214604>, 2011). Tā ir jauna un ar dokumenta spēku noteikta prasība, kura aktualizē iepriekš maz lietotu pirmsskolas izglītības skolotāja prasmi sniegt bērna sasniegumu rakstisku izvērtējumu. Līdz ar to pedagogiem, pirmsskolas izglītības iestādes un skolu administrācijai ir jārod atbildes uz dažādiem vērtēšanas norises jautājumiem.

Kā vērtēt bērna sasniegumus, cik plaši izmantot kvantitatīvo un kvalitatīvo pieeju? Kāda nozīme bērna pašvērtējumam un iestādē izveidotajiem vērtēšanas kritērijiem? Cik nozīmīga ir bērna sasniegumu izvērtēšana un kā to saistīt ar pedagoģiskā procesa norises vērtēšanu? Kā rosināt pedagoģiskajā darbā plašāk izmantot integrācijas pieeju, humānās pedagoģijas atziņas, pilnveidot attīstošo vidi? Kādus kritērijus izmantot, lai veiktu iestādē katra pedagoga darbības pašvērtējumu? Kādas ir ieceres pedagogu pašvērtējuma pilnīgošanai? Ar kādām metodēm ik gadu tiek izvērtēta iestādes darbība, rezultāts un tā kvalitāte? Kā informācijas rakstiska sniegšana ietekmēs vecāka vai bērna aizbildņa rīcību un attieksmi pret bērnu? Tie ir nozīmīgi jautājumi, kuru risināšana noteiks pirmsskolas izglītības iestādes vai skolas attīstības pamatvirzienus.

Darba mērķis – teorētiski izvērtēt bērna sasniegumu vērtēšanas problēmas un veikt pedagogu aptaujas rezultātu analīzi par to risināšanas iespējām pamatizglītības apguves skatījumā. Lai pirmsskolas izglītības iestādē vai skolā vērtēšanas darbību neskatītu tikai bērna sasniegumu apzināšanā, bet daudz plašāk – akcentējot pedagoģiskā procesa norises, attīstošās vides un sadarbības ar vecākiem aspektā, būtu vērts ieklausīties A. Šmites atziņās, ka: „izglītības iestādei kā sociālam institūtam jārada vide katram bērnam attīstīties kā unikālai, neatkarīgai individualitātei. Jāpalīdz bērnam atklāties, attīstīties, izvēlēties noturīgas intereses un sociālās vajadzības. Tāpēc, veidojot izglītības vidi un mūsdienu izglītības iestādi, nevajadzētu sākt ar bērnu atlasīti pēc spējām, pat ne ar sabiedrības noderīgo personības īpašību veidošanu, bet gan ar kvalificētu katra skolēna personības pedagoģisko izpēti. Vajadzīga nevis izolēta, bet gan izglītojoša vide, kurā ikvienam bērnam, arī atstumtajam, ir iespēja sevi apliecināt” (Šmite, 2004).

Skolu pieredze bērna sasniegumu vērtēšanā

Schools' Experience in Evaluating Children's Achievements

Pirmsskolas izglītības iestādēs, pamatojoties uz bērna attīstības likumsakarībām un bērna uztveres raksturīgajām īpašībām, plaši tiek lietota mutiska vērtēšana, kas tiek izteikta nekavējoties un var pozitīvi virzīt izaugsmi. Arī saskarsmē ar vecākiem vai bērna aizbildņiem komunikācija ir tieša, regulāra un bērnu sasniegumu rakstiskas informācijas izmantošanas nepieciešamība nav tik

nozīmīga kā skolas pedagoģiskajā darbā. Līdz ar to iepriekšējā posmā pirmsskolas izglītības iestādēs šo vērtēšanas veidu izmantoja reti, savukārt skolu pieredzē ir jau uzkrātas būtiskas atziņas, kuras var tikt attiecinātas arī uz pirmsskolas izglītības vadlīnijās noteikto vērtēšanu.

Skolu mājas lapās vecākiem un jebkuram interesentam ir pieejama informācija par mācību sasniegumu vērtēšanas kārtību. Piemēram, Salacgrīvas vidusskolas skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kārtība nosaka skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas mērķi un uzdevumus, tiek raksturoti skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas pamatprincipi, kā arī mācību sasniegumu vērtēšanas norise un vadība. Iepazīstot skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas pamatprincipus – prasību atklātības un skaidrības princips, pozitīvo sasniegumu summēšanas princips, vērtējuma atbilstības princips, vērtējuma noteikšanai izmantoto veidu dažādības princips, vērtēšanas regularitātes princips un vērtējuma obligātuma princips, kuri tiek lietoti iepriekš minētās skolas pieredzē, var nodrošināti veiksmīgāku pieredzi sadarbībā ar ģimeni, mazinot pārpratumus vai emocionāli subjektīvus spriedumus par bērna sasniegumu vērtēšanas norisi (<http://www.salacskola.lv/macibu-darbs/macibu-sasniegumi-vertesanas-kartiba>, 2012).

Varam piekrist skolu pieredzei un uzskatām, ka bērna sasniegumu vērtēšanai pamatizglītības apguves skatījumā, ja to īsteno rakstiskā veidā, ir jābūt noteiktai kārtībai, kas mazinātu neizpratni un būtu noderīgs iestādes darba plānošanā, sasniegumu pilnveidē. E. Krastiņa un A. Pipere, analizējot mācību sasniegumu pašizvērtēšanu, uzsver, ka vērtēšana jāuzlūko kā stratēģija, kas atbalsta un stimulē mācīšanos, iesaistot šajā procesā gan skolēnus, gan skolotājus, gan vecākus. Vērtēšana jāizvirza kā intelektuāla darbība, kas ietver sevī mācību motīvu veidošanu, apzinātu savas darbības mērķu un līdzekļu plānošanu, līdzdalību par saviem mācību rezultātiem (Krastiņa, Pipere, 2004). Tātad tiek akcentēts bērna, pedagoga un vecāka sadarbības, līdzatbildības aspekts kā arī norādīts uz mācību motīvu veidošanās dinamisko procesu. Līdz ar to grūti izvērtēt pirmsskolas izglītības vadlīnijās (13.18.punkts) minēto pirmsskolas izglītības satura apguves plānoto rezultātu – bērns „ir motivēts turpmākās izglītības apguvei” (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=214604>, 2011). Jācer, ka bērna sasniegumu vērtējums šajā aspektā tiks raksturots pozitīvi, jo pretējā gadījumā tas varētu izraisīt neizpratni no vecāka puses par šāda viedokļa nozīmīgumu un konkrēto ieteikumi izmantošanu.

Lai izprastu vērtēšanas būtību skolu pedagoģiskā procesā A. Šmite uzsver divas būtiskākās pedagoga darbības funkcijas – vērtējošo un inovatīvi pētniecisko funkciju:

- **Vērtējošā funkcija** aptver darbību kopumu, kas vērsta uz izglītības procesa un skolēnu darbības vērtēšanu un rezultātu izvērtēšanu. Svarīgi, lai katrs izvērtējums būtu orientēts uz skolēna sasniegumu dinamiku, viņa izziņas darbības attīstīšanas novērtēšanu, uz palīdzību pašattīstībai, pašaudzināšanai, pašrefleksijai;

● **Inovātīvi pētnieciskā funkcija**, kura orientēta uz pedagoga mērķtiecīgu pašpilnveides procesu, uz subjektīvi vai objektīvi jaunu ideju īstenošanu, uz mērķtiecīgu meklējumdarbību. Vienlaikus darbība ir arī savas personības un profesionālās meistarības paškritiska izvērtēšana – plusu un mīnusu apzināšanās. Inovatīvā funkcija ir pedagoga jaunrade, eksperimentāla darbība un pētniecības darbs kādā izvēlētajā jomā (Šmite, 2004).

Uzskatām, ka viss minētais un attiecinātais uz skolas pedagoģisko procesu ir vēl aktuālāks pedagoģiskajā procesā pirmsskolā, jo ir svarīgi precīzi veikt pedagoga vērtēšanas darbības funkcijas un bērna sasniegumu rakstiskajā izvērtējumā akcentēt kā sasniegumu dinamiku, tā arī mērķtiecīgi veikt profesionālās darbības pašvērtējumu. Taču – kādi kritēriji būtu nozīmīgākie?

Z.Anspoka raksturo kvantitatīvos un kvalitatīvos kritērijus un rādītājus, kuri savstarpējā saistībā ietilpst kontroles un vērtēšanas sistēmā. Viņa norāda, ka kvantitatīvie kritēriji un rādītāji saistāmi ar paveiktā darba apjomu, atbilstoši nosacījumiem. Kvantitatīvā vērtēšana bieži ir saistīta ar normatīvu vērtēšanu, t.i., vērtēšanas kritēriji atbilst kādām iepriekš pieņemtām normām. Savukārt, kā uzskata Z.Anspoka, kvalitatīvie kritēriji un rādītāji ir tie, kas tiek izmantoti mācību procesā, lai stimulētu skolēnu izziņas darbību, paaugstinātu motivāciju mācīties, nostiprinātu ticību saviem spēkiem, dotu cerību panākumiem (Anspoka, 2008). Tas zināmā mērā saskan ar vērtēšanas skatījumu formālajā un neformālajā jomā, to saistot ar ikdienas pedagoģiskajā procesā tik bieži pielietoto mutisko vērtējumu un rakstiski fiksēto sasniegumu rezultātu vērtēšanu atsevišķos laika posmos. Atzīstams ir autoru atzinums par „veselā saprāta” un labvēlīgas pieejas nepieciešamību bērna izvērtēšanas procesā, jo pārbaudes darbu tendenciozitātes dēļ nedrīkst mazināt citu attīstības jomu nozīmīgumu personības izaugsmes dinamikā (Geidžs, Berliners, 1999). Pedagogiem jācenšas ievērot savstarpējo saikni un nav atbalstāma tendence izcelt tikai kvantitatīvu kritēriju un rādītāju lietošanu bērna sasniegumu vērtēšanā.

Bērna sasniegumu rakstiskās vērtēšanas adresāts

The Addressee of Children's Achievement Written Evaluation

Lai gan pirmsskolas izglītības vadlīnijās ir precīzi norādīts adresāts – bērna vecāki vai aizbildņi, tomēr izzinot reālo situācijas izpratni vecāku un pedagogu vidū, varam konstatēt, ka pastāv neizpratne. Pedagogiem nav pārliecības, ka tā tiks sekmēta sadarbība ar ģimeni un vecāki atbildīgi īstēnos rekomendācijas un ieteikumus. Ne visi pedagogi pievērš pienācīgu uzmanību tieši ieteikumu raksturošanai, jo arī viņi ir tendēti veikt diagnosticēšanu, nevis rekomendāciju veidošanu. Tātad gan pedagogi, gan vecāki nav pietiekami ieinteresēti turpināt sadarbību šajā laika posmā no pirmsskolas izglītības iestādes vai rotaļu grupas izlaiduma līdz bērna skolas gaitu uzsākšanai. Sastopami arī vecāki, kuri aktīvi interesējas par vai šie sasniegumu raksturojumi nav domāti skolas pedagogiem, vai tie nav jāiesniedz skolā? Tātad šie vecāki nav vērsti uz pirmsskolas un ģimenes sadarbību un līdzatbildību bērna izaugsmes sekmēšanā un uzskata, ka atbildība bērna izglītošanā galvenokārt ir pašu pedagogu pārziņā.

Iespējams, ka tieši vērtēšanas forma ir izraisījusi tik daudz papildus jautājumus, jo kā verbālā jeb mutvārdu, tā arī rakstveida komunikācija ietver priekšrocības un trūkumus. A.Šmite to raksturo pirmajā tabulā.

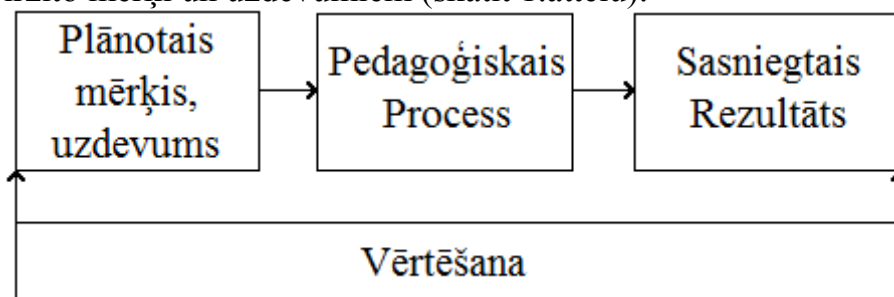
Ir jāpiekrīt, ka veiksmīga komunikācija ir notikusi tikai tad, ja ideja no viena cilvēka tiek nodota otram, savukārt otrs, to pareizi izpratis, var lietderīgi izmantot. Esam pārliecināti, ka sniedzot rakstisko vērtējumu līdzās ir jāizmanto mutvārdos izteikts sasniegumu raksturojums un ir jānoskaidro vai vecāki, aizbildņi to ir pieņēmuši, precīzi saprot kā īstenot pedagoga ieteikumus.

1.tabula

Komunikācijas vērtējums
Communication Assessment
(Šmite, 2004)

	Verbāla komunikācija	Rakstveida komunikācija
Priekšrocības	Sekmē savstarpēju informācijas novadišanu. Vienkārši izmantojama.	Ir precīza un rūpīgi apkopota. Ar mērķi pastāvīgu pierakstu izmantošanai.
Trūkumi	Ne vienmēr ir precīza. Nav apkopota. Nav iespēju izmantot dažādos ierakstos, kas būtu pastāvīgi.	Nesekmē savstarpēju informācijas apmaiņu. Pietiekami augsta sarežģītības pakāpe, var būt arī darbietilpīga

Valsts izglītības satura centrs elektroniska izdevuma formātā ir publicējis metodiskos ieteikumus par bērna sasniegumu vērtēšanu pirmsskolā, kas palīdz kļiedēt neskaidrības un ir materiāls ar ieteikuma raksturu (<http://visc.gov.lv/saturs/ispizgl/info.shtml>, 2012). Atbildot uz jautājumu – kāpēc vērtē, metodiskā materiāla autori uzsver, ka bērnam ir svarīgi saņemt regulāru novērtējumu par paveikto, jo pakāpeniski nostiprinās viņa pašvērtējums, attīstās paškontrolē un motivācija. Bērna vecākiem informācija par bērna sasniegumiem jeb vērtējums ir būtisks, lai atbalstītu bērnu. Kā uzskata metodiskā materiāla autori, plānojot pedagoģisko procesu, svarīgi ir novērtēt, kas izdevies, kas jāuzlabo saistībā ar izvirzīto mērķi un uzdevumiem (skatīt 1.attēlu).

1.att. Vērtēšana pedagoģiskajā procesā
Assessment in the Pedagogical Process
(<http://visc.gov.lv/saturs/ispizgl/info.shtml>, 2012)

Taču uzskatām, ka uzsvērtais vērtēšanas nozīmīgums būtu jāakcentē arī attēlā ar tiešu papildus interakciju sistēmā „vērtēšana – pedagoģiskais process”, jo ne tikai mērķis un sasniegtais rezultāts, bet it īpaši pats veiktais process, tā veids un aktivitāte būtiski ietekmē bērna personības izaugsmi.

Iepriekš minētajā materiālā tiek norādīts, ka vērtējot nosaka ne tikai pedagoģiskā procesā bērna sasniegumu atbilstību noteiktajām prasībām, bet arī bērna individuālo attīstības dinamiku, kurai būtiska nozīme viņa personības veidošanās procesā. Metodiskā materiāla autori atzīst, ka bērna sasniegumu rakstisks vērtējums ir nozīmīgs ģimenes un pirmsskolas vai 5-6 gadīgo bērnu rotaļu grupas sadarbības stiprināšanai, bet nav formāli jāiesniedz skolā 1. klases skolotājam vai direktoram. Materiālā ir pievienoti pielikumi ar uzskatāmiem piemēriem kā veikt vērtēšanu un ir raksturota vērtēšanas norise. Tātad, aprakstošo vērtējumu skolotājs veido katram bērnam individuāli, izvērtējot viņa pozitīvos sasniegumus. Sagatavotais vērtējums informē vecākus par bērna sasniegumiem pirmsskolas izglītības pakāpes noslēgumā un raksturo bērna gatavību pamatizglītības apguves uzsākšanai (<http://visc.gov.lv/saturs/ispizgl/info.shtml>, 2012).

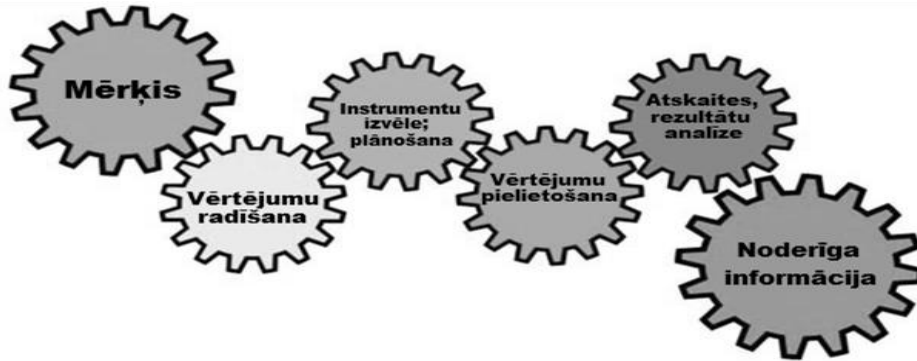
Vienlaicīgi tiek ieteikts pedagogiem regulāri veikt bērna sasniegumu atzīmēšanu visa gada garumā par katru bērnu. Tiek piedāvātas pedagoģisko vērojumu rezultātu tabulas, kas atvieglo pedagoga vērtēšanas funkcijas veikšanas darbību. Jāatzīst, ka ļoti liela ieinteresētība regulāri veikt bērna darbības, attieksmes, prasmju, priekšstatu, elementāru zināšanu izziņāšanu ir raksturīga pedagoģiskajā darbā Krievijā. Sankt-Pēterburgā A. Hercena vārdā nosauktās Krievijas Valsts pedagoģiskās universitātes Pirmsskolas pedagoģijas katedras docētāju kopdarbā ir izdots zinātniski – metodisks līdzeklis ar nosaukumu „Monitoringa pirmsskolas izglītības iestādē”. Darba autori pamato jēdziena monitoringa ieviešanu pedagoģijā un skaidro, ka izglītības monitoringa ir informācijas iegūšanas, analīzes, uzkrāšanas un sniegšanas sistēma par pedagoģisko darbību un pedagoģisko sistēmu, kas nodrošina nepārtrauktu tās uzraudzību un ļauj veikt attīstības prognozēšanu. (Мониторинг в детском саду, 2010). Šajā darbā ir plaši raksturota metodika par to, kā veikt novērošanu, analizēt rotaļu darbību, īstenot sarunu ar bērnu. Pozitīvi vērtējama ir autoru izpratne par rotaļu bērnības posmā un plašais rotaļu aprakstu klāsts, kas pieaugušajiem nodrošina iespēju ne tikai diagnosticēt, bet arī veicināt bērna izaugsmi. Taču kopumā ieinteresētība veikt monitoringu pirmsskolas izglītības iestādē ir pretrunīgi vērtējama, jo pārspīlētā tendence pēc iespējas plašāk izvērtēt, novērs pedagogu un vecāku uzmanību no bērna izaugsmi sekmējošā procesa.

Pedagoģe S.Friedman iesaka vērtēt vairākas bērna attīstības jomas: fizisko attīstību, roku sīkās muskulatūras attīstību, kognitīvo attīstību, skaitļa un cipara saiknes izpratni, skaņu diferencēšanu vārdā, uzmanības noturīgumu, komunikāciju ar skolotāju un vienaudžiem, emocionālo attīstību (Friedman, 2012). Savukārt ASV Nacionālās Akadēmijas ziņojumā ir uzsvērts, ka vērtēšanas process bērniem ir izteikti nepieciešams, taču ietver būtisku potenciālu apdraudējumu. Ja vērtēšanas

process ir konstruēts nepietiekami labi vai ja pati vērtēšana ir noritējusi neatbilstošā veidā, tad tiek apdraudēta vērtējuma jēga (Report Brief of NAP, 2008). Jo nopietnāki vērtējuma rezultāti, jo atbildīgāk būtu jāattiecas pret pašu šī procesa norisi. Jebkuru vērtēšanas procesu būtu jāorganizē saskaņā ar diviem pamatprincipiem:

- Efektīva vērtēšana tiek radīta konkrētu mērķu sasniegšanai – vērtēšanas mērķim vajadzētu virzīt vērtēšanas rezultātus. Jebkurai vērtēšanā iesaistītajai pusei ir jābūt precīzai informācijai par visa vērtēšanas procesa posmiem – mērķi, vērtējuma izveidi un tai atbilstošo metodiku, vērtējuma pielietošanu un analīzes iespējām, kā arī būtiskāko informāciju, kas ir lietderīga turpmākās darbības plāna veidošanā (skatīt 2.attēlu);

- Vērtēšana jāveic ievērojot konfidencialitātes principu, balstoties uz esošās vides iespējām, vecāku aprūpes iespējām un izglītības sistēmas virzību (Report Brief of NAP, 2008).

2.att. Vērtēšanas posmi
Assesment stages
(Report Brief of NAP, 2008)

Mūsaprāt, vairāk būtu jāieklausās pedagogu viedoklī no Somijas, kuri apgalvo, ka ne viena tabula, tests vai rakstveida vērtēšana neaptver to informācijas daudzumu, kuru labi pārzina un ieinteresēti komentē katrs pedagogs (Henkoka, 2012). Derētu ieklausīties Somijas kolēģu atziņās par vērtēšanu, jo kopumā augsti novērtētā izglītības sistēmas kvalitāte šajā valstī norāda uz veiksmīgu pedagoģisko procesu jau agrā bērnībā.

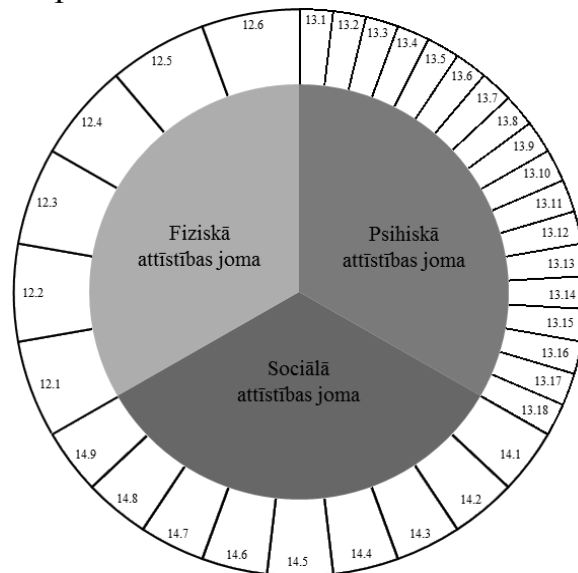
Analizējot dažādās pieejas vērtēšanā, uzskatām, ka sistemātiska testēšana vai monitoringa pielietošana, kā tas tiek piedāvāts Krievijas un ASV speciālistu skatījumā novērš uzmanību no pedagoģiskā procesa pilnveides un katra bērna individualitātes ievērošanas. Tāpēc monitoringa veikšanas prasmes būtu piedāvājamas pirmsskolas skolotāja profesijas apguves posmā, lai sekmētu vērtēšanas pieredzes veidošanos. Savukārt praktiskajā darbībā daudz nozīmīgāka būtu paša procesa realizēšana un uzmanības pievēršana tā pilnveidei, nevis formālai rakstiskai atskaitei.

Pirmsskolas izglītības skolotāju aptaujas rezultāti par bērna sasniegumu rakstisko vērtēšanu

Results of Preschool Education Teachers' Inquiry on Children's Achievement Written Evaluation

Lai izvērtētu pedagogu gatavību vērtēšanas procesa veikšanai un izpratni par bērnu sasniegumu rakstiskas vērtējuma saturu un tā formu, veicām 52 pirmsskolas izglītības skolotāju aptauju Rīgā 2012.gadā. Izvērstajā anketā tika iekļauti 8 jautājumi par rakstiskā vērtējuma veidošanas mērķi, modeli, kritērijiem un vērtējuma norises veikšanu.

Būtiskākie pirmsskolas pedagogu aptaujas rezultāti liecina, ka vērtēšanas mērķis ir visai neskaidrs un pedagogi šaubās par tā nozīmi ģimenes līdzatbildības par bērna personības attīstību sekmēšanā. 11,5% jeb 6 pedagogi uzskata, ka rakstveida bērna sasniegumu vērtēšana būs iespaidīgāka par mutisko vērtēšanu un beidzot tiks vecākiem aizdomāties par bērna attīstības patieso situāciju. Savukārt 88,5% jeb 46 pedagogi ir pārliecināti, ka vecāka ieinteresētība nepalielināsies rakstiskā vērtējuma ietekmē, jo tie vecāki, kuri ir ieinteresēti savu bērnu sasniegumu sekmēšanā, ieklausās arī skolotāju teiktajā un veic ieteiktās papildus aktivitātes. Viņuprāt tie vecāki, kuri neieklausās skolotāju teiktajā, to nedarīs arī pēc rakstiskā vērtējuma. Tieši pretēji – varētu pieaugt nepamatotu sūdzību skaits un negatīva vēršanās pret pašiem skolotājiem vai arī nekorektas attieksmes pastiprināšanās attiecībā pret savu bērnu.

**3.att. Segmentētais vērtēšanas modelis
Segmented Assessment Model**

Pedagogi, izsakot viedokli par vērtēšanas izpildes formu, visbiežāk aicināja to strukturēt tabulas formā ar slēgto atbildžu vērtējumu par katru no kritērijiem (61,5%, jeb 32 pedagogi). Savukārt 38,5% jeb 20 pedagogi aicināja veikt izvērsto aprakstošo raksturojumu brīvā veidā, akcentējot pozitīvo dinamiku pirmsskolas vadlīnijās minētajos kritērijos.

Mūsaprāt visai uzskatāma būtu duāla vērtēšanas forma, kurā tiktu iesaistīti arī bērnu vecāki. Ja vadlīnijās minētie plānotie rezultāti būtu uzskatāmi cikliski sastrukturēti vizuāli proporcionālās attīstības jomās, tad vērtēšanas procesa modelis visai funkcionāli un viegli uztverami attēlotu būtiskākās attīstības tendences vecāka un pedagoga skatījumā (skatīt 3.attēlu).

Vecāka un pedagoga neatkarīgi veidota vērtēšanas modeļa salīdzināšana un diskusīva izvērtēšana varētu pietiekami objektīvi atainot reālo situāciju un sekmētu vecāku līdzatbildību, izpratni un ieinteresētību sava bērna turpmākā izaugsmē. Sadalot vērtēšanas modeli trijos līdzvērtīgos segmentos – fiziskā, psihiskā un sociālā attīstība – tie tālāk būtu analizējami atbilstoši vadlīnijās minēto plānoto rezultātu punktiem, iekrāsojot attiecīgo segmentu vai ierakstot tajā konkrēto bērna sasniegumu. Piedāvātā segmentētā vērtēšanas modeļa aprobācija pedagogu skatījumā varētu būt saistoša, jo sekmētu pedagoga un vecāka savstarpējo līdzatbildību bērna sasniegumu sekmēšanā.

Secinājumi

Conclusions

Izvērtējot dažādās pieejas vērtēšanā, tika konstatēta atšķirīga pieredze – no monitoringa, testēšanas un konkrētu vērtēšanas kritēriju izvirzīšanas līdz neformālai bērna sasniegumu vērtēšanai mutvārdos. Pirmsskolas pedagogu aptaujā tika konstatēts, ka kopumā pedagogiem vērtēšanas mērķis ir visai neskaidrs un pedagogi šaubās par tā nozīmi ģimenes līdzatbildības par bērna personības attīstību sekmēšanā. Kā novitāte tiek piedāvāts cikliski strukturēts segmentētais vērtēšanas modelis proporcionāli fiziskās, psihiskās un sociālās attīstības jomām. Vecāka un pedagoga neatkarīgi veidota vērtēšanas modeļa salīdzināšana un diskusīva izvērtēšana varētu pietiekami objektīvi atainot reālo situāciju un sekmētu vecāku līdzatbildību, izpratni un ieinteresētību sava bērna turpmākā izaugsmē.

Summary

Due to new government regulations requiring to produce written assessments of preschool children upon graduation a problem arose – how to implement this when the preschool teachers don't fully understand the job to be done. Aim of the research – to theoretically evaluate problems of children's achievement assessment and conduct analysis of pedagogues' inquiry on suggestions to overcome these problems.

Theoretically analyzing the problems with assessment it was determined that different assessment systems are being applied in different countries – from monitoring, conducting tests, and putting forward specific assessment criteria to informal verbal assessment of achievements.

The most significant results from inquiring 52 preschool pedagogues indicate that the aim of assessment is quite unclear and pedagogues have doubts about its significance in promoting family's co-responsibility in child's personality development. 46 pedagogues are certain that parents' interest will not increase

because of the written assessment, because the parents who are interested in promoting their children's achievements listen to what the teachers have to say and get involved in the suggested additional activities. In teachers' opinion the parents who do not listen to them will not pay attention to the written assessments either, on the contrary – this could increase the amount of unfounded accusations and negative attitude towards the teachers, and intensify incorrect attitudes by parents towards their children. Pedagogues most frequently suggested to structure evaluation in table form with a set choice of answers on each criteria (61.5% or 32 pedagogues). 20 pedagogues on the other hand suggested conducting expanded description in a free form, accenting the positive.

As a novelty, a cyclically structured segmental assessment model is proposed, this is spread proportionally among the areas of physical, psychical, and social development. The comparison of assessment models independently made by the parent and pedagogue and their evaluation through collaborative discussion could depict the real situation most objectively and improve parents' co-responsibility, understanding and interest in their children's further development.

Literatūra Bibliography

1. Anspoka, Z.(2008). *Latviešu valodas didaktika. 1.-4. klase*. R: RaKa.
2. Geidžs, N.L., Berliners, P.C.(1999). *Pedagoģiskā psiholoģija*. R: Zvaigzne ABC.
3. Krastiņa, E., Pipere, A.(2004). *Mācību sasniegumu pašizvērtēšana*. R: RaKa.
4. MK noteikumi Nr.709. *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām*. 03.08.2010. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=214604>. Skatīts tiešsaistē:[28.12.2011.]
5. *Mācību sasniegumu vērtēšanas kārtība. Salacgrīvas vidusskola* <http://www.salacskola.lv/macibu-darbs/macibu-sasniegumi-vertesanas-kartiba>. Skatīts tiešsaistē:[08.02.2012.]
6. Šmite, A.(2004). *Izglītības iestādes vadība. I daļa, Pedagoģ. Organizācija. Pārmaiņas*. R: RaKa.
7. Šmite, A.(2004). *Izglītības iestādes vadība. II daļa, Misija. Funkcijas. Konceptija. Plānošana*. R: RaKa.
8. *Metodiskie ieteikumi par bērna sasniegumu vērtēšanu pirmsskolā*. <http://visc.gov.lv/saturs/ispizgl/info.shtml>. Skatīts tiešsaistē:[23.02.2012.].
9. Friedman, S. *How Teachers Evakuete Preschoolers*. <http://school.familyeducation.com/parents-and-school/38788.html>. Skatīts tiešsaistē: [22.01.2012.]
10. *Early Childhood Assessment: Why, What, and How*. Report Brief of NAP. Washington, 2008. http://www.bocvf.org/head_start_brief.pdf. Skatīts tiešsaistē: [20.01.2012.]
11. *Мониторинг в детском саду* (2010). Научно–методическое пособие. – СПб.: Издательство «ДЕТСТВО - ПРЕСС».

Agita Ābele	Latvian Academy of Sport Education Brīvības st. 333. Rīga, Latvia E-mail: agitaabele@inbox.lv , Phone: +371 295179966
Agrita Tauriņa	Riga Teacher Training and Education Management Academy Imantas 7.līnija 1, Rīga, Latvia E-mail: agritataurina@inbox.lv , Phone: +371 26038152